

Смолій Л. В., Уманський державний аграрний університет

ІНВЕСТИВАННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУРЯКІВНИЦТВА

Вступ. Функціонування цукробурякового підкомплексу нашої держави нині характеризується низькою ефективністю буряківництва та недостатніми обсягами вирощування цукрових буряків навіть для забезпечення виробництва цукру в межах потреб для внутрішнього споживання. Водночас, розрахунки показують, що при урожайності 50 і більше тонн з гектара Вінницька, Волинська, Київська, Кіровоградська, Львівська, Полтавська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька та Черкаська області на площах під цукрові буряки 2008 року могли б виробити 20 млн. тонн коренеплодів, і цим самим забезпечити не тільки внутрішній ринок цукру, а й створити передумови для просування продукції на зовнішні ринки. Проте реалізувати такий потенціал можна лише завдяки інтенсифікації виробництва та покращенню матеріально-технічного забезпечення, стан якого став одним з головних факторів значного зниження обсягів виробництва продукції буряківництва, різкого погіршення фінансового стану виробників, практичного припинення інвестування в основний та оборотний капітал бурякоцукрової галузі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Інвестиційне забезпечення розвитку матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств було і залишається предметом розгляду науковців. Так, П. Т. Саблук [1] зазначає, що обсяг інвестиційних ресурсів, які спрямовуються на оновлення матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарського виробництва, в сучасних умовах є недостатнім, що вимагає обґрунтування механізму стимулювання інвестиційної діяльності аграрних підприємств та пошуку форм та джерел залучення інвестицій.

Андрійчук В. Г. [2] підкреслює важливість використання такої форми інвестування розвитку матеріально-технічної бази аграрних підприємств, як фінансовий лізинг. Коденською М. Ю. [3] розроблено методичні підходи до визначення необхідних обсягів інвестування цукробурякового виробництва, М. І. Кісілем [4] підготовлено методичні рекомендації щодо інвестиційного забезпечення матеріально-технічного забезпечення буряківництва, що ґрунтуються на пропозиції щодо використання у процесі виробництва іноземної техніки. Однак сучасні економічні реалії та високі вимоги до результативності виробництва зумовлюють необхідність визначення обсягів інвестування матеріально-технічної бази буряківництва на основі нових нормативів, що дозволить отримати запланований обсяг виробництва цукрових буряків та забезпечити високоефективне функціонування галузі.

Постановка завдання. Метою даного дослідження визначено здійснення розрахунку потреби в інвестиціях у матеріально-технічне забезпечення виробництва цукрових буряків для отримання різного рівня врожайності на основі нормативних витрат та визначення основних джерел залучення інвестиційних ресурсів у галузь.

Результати досліджень. Фахівці Інституту цукрових буряків УААН вважають, що цінова кон'юнктура, яка склалась після збирання врожаю 2008 року, спонукає сільськогосподарських товаровиробників повернутися до вирощування цукрових коренеплодів та врахувати переваги цієї культури щодо її економічної ефективності [5]. Потенційні можливості цукрових буряків стати основним джерелом грошових надходжень в період фінансової кризи базуються на наступних передумовах: зменшенні пропозиції цукру на світовому ринку, зростанні урожайності цукрових буряків, росту цін на побічну продукцію цукробурякового виробництва – жом і мелясу, запровадженні дотування галузі з державного бюджету, різкому зниженні прибутковості виробництва зерна та насіння соняшнику. Проте головною умовою зростання прибутковості буряківництва є

впровадження сучасного техніко-технологічного оснащення, оскільки саме за рахунок добре налагодженого матеріально-технічного забезпечення відбувається інтенсифікація та підвищення ефективності, зменшується собівартість продукції, підвищується врожайність, що перешкоджатиме згортанню цукробурякового виробництва в країні.

Пріоритетність інвестування, спрямованого на формування саме матеріально-технічної бази, ґрунтується на переважанні цієї складової в структурі собівартості продукції буряківництва. Так, залежно від прогнозованого рівня врожайності цукрових буряків витрати на матеріально-технічні ресурси складають від 74,9 до 77,4% всіх витрат на виробництво та збут [6].

Диспропорції у забезпеченні буряківництва матеріальними і технічними засобами призвели до зниження рівня рентабельності виробництва продукції галузі внаслідок недовикористання біологічного потенціалу культури, урожайність якої може становити 60 – 80 т/га (за даними Державного комітету статистики, у 2008 році в Україні вона становила 35,6 т/га).

Забезпеченість сільськогосподарських підприємств вітчизняною технікою для підготовки ґрунту до посіву, догляду за посівами, збирання цукрових буряків становить 40 – 50%, причому 90% її відпрацювало свій амортизаційний термін і потребує оновлення. Останніми роками в Україні закуповується лише близько 300 одиниць бурякотехніки на рік, що веде до значного зростання частки ручної праці і зниження продуктивності виробництва [7]. Відомо також, що значна частина техніки простоє через несправність або нестачу пального. Внаслідок недосконалості вітчизняної бурякозбиральної техніки, її фізичного спрацювання, морального застаріння Україна щороку втрачає на збиранні цукрових буряків сотні мільйонів гривень.

Занепокоєння викликає також те, що підвищення цін на мінеральні добрива та засоби захисту рослин призводить до неспроможності

бурякосійних господарств застосовувати їх у необхідному обсязі та раціональному співвідношенні поживних речовин. На гектар посіву вноситься лише 115 кг діючої речовини мінеральних добрив замість 380 кг, а хімічний захист рослин здійснюється лише на 30% площ. Відчутне скорочення поголів'я великої рогатої худоби та свиней призвело до критичного зменшення внесення органічних добрив і скорочення удобрених площ на 30,5%. Крім того, внаслідок дефіциту фінансових ресурсів аграрії не мають можливості забезпечити виробництво якісним насінням районованих високоврожайних сортів, хоча, як відомо, частка його вкладу у вирощений урожай коренеплодів становить від 14 до 20%.

Організація високоефективного виробництва цукрових буряків внаслідок підвищення рівня забезпечення необхідними матеріально-технічними ресурсами і досягнення нормативної потреби в них вимагає залучення інвестиційних ресурсів, сума яких забезпечила б створення техніко-технологічних умов вирощування й збирання коренеплодів та впровадження новітніх енергоресурсоощадних технологій у буряківництві.

Інвестування, спрямоване на формування матеріально-технічної бази, передбачає здійснення вкладень, які забезпечують відтворення існуючого потенціалу, його збереження, модернізацію та розвиток. Обґрунтовуючи потребу в інвестиціях, слід мати на увазі, що їх обсяги відрізнятимуться в кожному господарстві і залежатимуть від існуючого рівня забезпеченості матеріально-технічними засобами та ступеня їх зношеності. Через це визначення необхідного розміру вкладень для інвестиційного забезпечення розвитку матеріально-технічної бази буряківництва вважаємо за необхідне здійснювати в розрахунку на 100 га посіву, виходячи з нормативів витрат та технології вирощування цукрових буряків, розробленої науковцями ННЦ «Інститут аграрної економіки» [6]. Обсяги коштів, потрібних для забезпечення технікою з метою виконання всіх необхідних агротехнічних операцій, визначаються на основі інформації про склад агрегату, його продуктивності за годину, обсягу

робіт, вартості технічних засобів та річної норми завантаження. Враховуючи те, що технічні засоби використовуються не в повній мірі, їх вартість визначається при використанні на 80%. В розрахунках прийнято, що матеріально-технічна база ремонту формується в межах 25-30% від вартості технічних засобів, а затрати пального визначаються, виходячи з обсягу робіт по кожній операції. Вартість технічних засобів, ремонтної бази та пального на 100 га посіву цукрових буряків для різного рівня запланованої урожайності відповідно до нормативів наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Вартість технічних засобів, ремонтної бази та затрат пального на 100 га для вирощування цукрових буряків, грн.

№ п/п	Показник	Урожайність, ц/га						
		250	300	350	400	450	500	600
1	Вартість техніки, всього	1295064	1287204	1287204	1287204	1287204	1287204	1287204
2	Вартість машин на 100 га	324387	325322	333715	352194	369943	388537	426235
3	Вартість машин на 100 га при коефіцієнті 0,8	405484	406653	417144	440243	462428	485671	532793
4	Вартість ремонтно-обслуговуючої бази на 100 га	149566	150914	154807	163379	232073	243738	245142
5	у т. ч. вартість будівель	68925	69545	71340	75290	106946	112321	112969
6	вартість обладнання	80642	81368	83467	88089	125127	131416	132173
7	Затрати пального	92442	101686	110930	120174	120174	120174	120174
Всього затрат (р.3 + р.4 + р. 7)		647492	659253	682881	723796	814675	849583	898109

Спрямовуючи кошти на оновлення технічних засобів у буряківництві, слід ретельно зважити доцільність залучення до їх складу імпоротної техніки. Львівською зональною державною

машиновипробувальною станцією здійснювалося дослідження української та іноземної бурякозбиральної техніки. В результаті було виявлено, що вітчизняна продукція має певні переваги: менше пошкоджуються корені, економніше витрачаються нафтопродукти, більш ощадливо використовуються прямі експлуатаційні витрати, допускається менше втрат врожаю. Порівняльна характеристика бурякозбиральної техніки вітчизняного та іноземного виробництва дала змогу підвести підсумки випробувань: при традиційних технологіях вирощування цукрових коренеплодів з середнім і низьким рівнем урожайності деякі бурякозбиральні комплекси українського виробництва за матеріаломісткістю та енергонасиченістю у 4 рази вигідніші, ніж німецькі та французькі. Вартість вітчизняних машин при цьому в декілька разів нижча, ніж у їх зарубіжних аналогів, а технічне обслуговування та ремонти доступніші і дешевші, що особливо важливо в умовах нинішнього дефіциту інвестиційних ресурсів [8].

Реалізація потенційної врожайності і цукристості коренеплодів та можливість застосування новітніх ресурсозберігаючих технологій значною мірою залежать і від забезпеченості господарств високоякісним насінням, мінеральними та органічними добривами, засобами захисту рослин. Визначення обсягу інвестицій, необхідних для забезпечення потреби в зазначених засобах, здійснено з використанням технологічної карти вирощування цукрових буряків. При визначенні затрат поживних речовин добрив для отримання запланованого приросту врожаю слід враховувати його рівень, який може забезпечити ґрунт без застосування добрив (для цукрових буряків урожайність на природному фоні, за даними науково-дослідних установ, становить 20 т/га). Нормативи матеріально-технічних витрат, розроблені для кожної технологічної операції виробництва цукрових буряків, дають змогу розрахувати потребу в коштах, необхідних для досягнення різного рівня їх урожайності (табл. 2).

Очевидно, що для даної групи складових матеріально-технічного

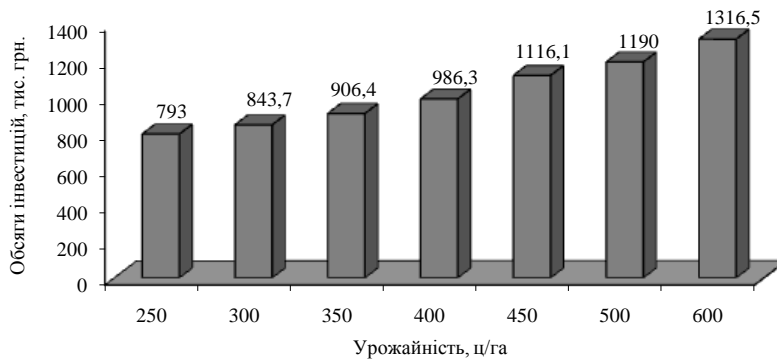
Вартість мінеральних та органічних добрив, насіння та засобів захисту рослин, необхідних для виробництва цукрових буряків, грн. на 100 га

№ п/п	Показник	Урожайність, ц/га						
		250	300	350	400	450	500	600
1	Насіння	60720	60720	60720	60720	60720	60720	60720
2	Мінеральні та органічні добрива	38993	77985	116978	155970	194963	233955	311940
3	Засоби захисту рослин	45780	45780	45780	45780	45780	45780	45780
Всього		145493	184485	223478	262470	301463	340455	418440

забезпечення характерним є визначальний вплив на урожайність величини витрат на внесення мінеральних та органічних добрив. При цьому слід зазначити, що велике значення має не лише кількість внесених в ґрунт, а й їхнє раціональне співвідношення за елементами живлення. Плануючи витрати на придбання насіння цукрових буряків, необхідно враховувати, що практика використання зарубіжного насіннєвого матеріалу, неадаптованого до ґрунтово-кліматичних умов багатьох регіонів нашої країни, свідчить про переваги застосування насіння сортів і гібридів української селекції, вирощеного й обробленого на насіннєвих заводах України.

Проведені розрахунки дають змогу визначити потребу в інвестиційних ресурсах для розвитку матеріально-технічної бази буряківництва, забезпечення якої дозволить впроваджувати новітні технології вирощування, зменшити втрати врожаю внаслідок неможливості проводити необхідні технологічні операції в оптимальні агротехнічні строки, і, в кінцевому підсумку, збільшити обсяги виробництва цукрових буряків, знизити їх собівартість, підвищити конкурентоспроможність за рахунок покращення показників якості коренеплодів. Обсяги інвестицій в розрахунку на 100 га посіву, необхідних для формування матеріально-технічної бази буряківництва, наведено на

рисунку 1.

Рис. 1. Потреба інвестицій в матеріально-технічне забезпечення буряківництва для досягнення різного рівня урожайності, тис. грн. на 100 га посіву цукрових буряків

Реальна потреба в інвестиціях значно перевищує можливості бурякосійних господарств за тих цін, що склалися на ринку. Сучасні обсяги чистого прибутку, отриманого підприємствами, що виробляють цукрові буряки, не в змозі задовольнити потреби не лише розширеного, а й простого відтворення матеріально-технічної бази. У зв'язку з цим виникає необхідність розробки дієвого механізму стимулювання інвестиційної діяльності в галузі, пошуку форм, методів і джерел залучення інвестицій.

На першому етапі реалізації інвестиційної політики джерелами фінансування мають стати бюджетні асигнування й залучені інвестиції, в тому числі через лізингові відносини. На перспективу інвестиційний механізм державної підтримки повинен передбачити такі заходи, як здійснення пільгового оподаткування бурякосійних господарств з метою використання прибутку на розширене відтворення, відпрацювати механізм залучення зовнішніх інвестицій, розширення участі банківської системи у розвитку аграрного сектора. Приватизовані переробна галузь та

підприємства I сфери АПК – це ще дві (крім держави та виробників цукрових буряків) зацікавлені сторони у розвитку вітчизняного буряківництва, які мають змогу фінансувати закупівлю матеріально-технічних ресурсів в межах технологічної потреби для ефективного функціонування галузі.

Висновки. Отже, збереження та відновлення матеріально - технічної бази є головним завданням в механізмі виходу галузі буряківництва з кризового стану. Досягнення вищого рівня урожайності вимагає нарощування обсягів вкладень, проте це дає змогу знижувати обсяг витрат в розрахунку на 1 ц, що забезпечує зростання рентабельності виробництва. Прийняття рішення про залучення додаткових інвестицій у виробництво цукрових буряків в кожному окремому сільськогосподарському підприємстві здійснюватиметься з урахуванням існуючого рівня ресурсного забезпечення, запланованої урожайності, спроможністю залучати інвестиції з існуючих та додаткових джерел.

Підвищення рівня інвестиційного забезпечення до оптимального потребує консолідації зусиль буряківників, цукровиробників та держави в напрямку підвищення конкурентоспроможності буряківництва, створення привабливих умов для діяльності інвесторів, активізації залучення інвестицій з всіх можливих джерел та визначення найбільш перспективних напрямів інвестування галузі. Формування нових ефективних організаційних форм господарювання у буряківництві з врахуванням інтеграційних відносин між виробниками цукрових буряків та цукровими заводами – аграрно-промислових груп, корпорацій, холдингів – також надають можливість залучення інвесторів та довгострокового кредитування. Все це сприятиме реалізації моделі ефективного розвитку буряківництва на основі технічного, технологічного й організаційного переозброєння виробництва та переведення галузі на інноваційний тип розвитку.

Список використаної літератури

1. Інвестиційна привабливість аграрно-промислового виробництва регіонів України / П.Т. Саблук, М.І. Кісіль, М.Ю.Коденська та ін. /За ред. Кісіля М.І. і Коденської М.Ю. – К.:ННЦ “Інститут аграрної економіки”, 2005. - 478 с.
2. Андрійчук В.Г. Фінансовий лізинг у розвитку матеріально – технічної бази аграрних підприємств // Економіка АПК. – 2003. - № 3. – С. 65 – 69.
3. Методичні підходи щодо інвестування розвитку цукробурякового виробництва / [підгот. М. Ю. Коденська]. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2005. – 46 с.
4. Кісіль М. І. Методичні рекомендації щодо інвестиційного забезпечення матеріально-технічного забезпечення буряківництва / М.І. Кісіль (розроб.). – К.: Інститут аграрної економіки УААН, 2001. – 20 с
5. Ягольник О. Г. Що може принести успіх буряководам у 2009 році. / Ягольник О. Г. // Цукрові буряки. – 2009. - № 2. – С. 2 – 5.
6. Ціноутворення та нормативні витрати в сільському господарстві / теорія, методологія, практика / За ред. П.Т. Саблука, Ю.Ф. Мельника, М.В. Зубця, В. Я. Месель-Веселяка. – К., 2008. – 698 с.
7. Про законодавче забезпечення розвитку цукробурякового комплексу в Україні та заходи щодо його покращення: Матеріали парламентських слухань у ВРУ 16 лютого 2005 р. / Ред. І.Ф. Томич; ВРУ, Комітет з питань аграрної політики та земельних відносин. – К.: Парламентське вид-во, 2005. – 141 с.
8. Поплавський В. Г. Бурякоцукровий підкомплекс України: стан, проблеми, перспективи / В. Г. Поплавський, Г. В. Сиротюк // – Л., 2001. – 164 с.

Анотація

Смолий Л. В. ИНВЕСТИРОВАНИЕ МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ СВЕКЛОВОДСТВА

В данной статье отражены тенденции и доказана необходимость инвестирования в материально-техническое обеспечение свекловодства.

Определена потребность в инвестициях с применением нормативного метода. Очерчены основные источники финансирования исследуемого направления инвестирования.

Annotation

Smoliy L. V. THE INVESMENT IN LOGISTICAL SUPPORT OF BEET
GROWER

In this article tendencies of investing are reflected and the necessity of investing in logistical support of beet grower is well-proven. Requirement in investments is definted including application normative method. The main sourcing of financing the probed direction of investing are outlined.